ഭിന്നശേഷി : സങ്കല്പനങ്ങളും സമീപനങ്ങളും

ഡോ.സ്റ്റാലിൻ ദാസ് പടിഞ്ഞാറെപുരക്കൽ
അസോസിയേറ്റ് പ്രൊഫസർ, മലയാളവിഭാഗം, ഗവ. ആർട്സ് & സയൻസ് കോളേജ്, കോഴിക്കോട്

പ്രബന്ധസംഗ്രഹം

ഭിന്നശേഷിപഠനമേഖലയിലെ ഏറ്റവും അടിസ്ഥാനപരമായ പ്രശ്നം ഭിന്നശേഷി എന്ന സങ്കല്പനത്തിന്റെ സങ്കീർണ്ണതയാണ്. നിർവ്വചനങ്ങൾക്കും വിശദീകരണങ്ങൾക്കും അനായാസം വഴങ്ങുന്ന ഒന്നല്ല ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള വിവിധങ്ങളായ കാഴ്ചപ്പാടുകൾ. ഭിന്നശേഷിയെ കൃത്യമായി നിർവ്വചിക്കാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃക (Medical model),സാമൂഹികമാതൃക (Social model) എന്നീ സുപ്രധാനമായ രണ്ടു സമീപനങ്ങളെ രൂപപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു സാമൂഹികനിർമ്മിതിയെന്ന നിലയിൽ ഭിന്നശേഷിയെ ചരിത്രപരമായി സമീപിക്കുകയും ഭിന്നശേഷി പഠനമേഖലകളിൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്ന പ്രധാനസമീപനങ്ങളെ പരിചയപ്പെടുത്തുകയുമാണ് പ്രബന്ധം ലക്ഷ്യമിടുന്നത്.

താക്കോൽവാക്കുകൾ: വൈകല്യം - ഭിന്നശേഷി - വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃക - സാമൂഹികമാതൃക -നിർവചനം

സമൂഹമെന്ന ബൃഹദ്സംഘത്തിലെ അംഗമായി ഓരോ വ്യക്തിയും പരിണമിക്കുന്നതിനു പിന്നിൽ സാമൂഹികമായ വിവിധ പരിഗണനകൾ നിർണ്ണായകമാവുന്നുണ്ട്. വ്യക്തിയുടെ സാമൂഹികമൂല്യം സമൂഹാംഗമായി മാറുന്നതിൽ സുപ്രധാനമായ പങ്കുവഹിക്കുന്ന ഒന്നാണ്. സമൂഹത്തിൽ വ്യക്തിയുടെ സ്ഥാനം നിർണ്ണയിക്കുന്ന ജാതി, മതം, ലിംഗപദവി, സാമ്പത്തികനില, വർഗ്ഗം എന്നിവയെപ്പോലെ നിർണ്ണായകമാണ് ശാരീരിക-മാനസികനില.സമൂഹങ്ങൾതോറും

പരമ്പരാഗതമായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ട ശാരീരിക-മാനസിക മാനദണ്ഡങ്ങളിൽനിന്നു ഭിന്നമായ ശരീര-മനോനിലകൾ ഭിന്നശേഷി കർതൃത്വങ്ങളെ പൊതുസമൂഹത്തിൽനിന്ന് പാർശ്വവല്ക്കരിക്കുന്നതിനിടയാക്കുന്നു. ബൗദ്ധികശേഷികളുടെയും ശാരീരിക യോഗ്യതകളുടെയും സാങ്കല്പിക ഉദാത്താവസ്ഥകൾ സമൂഹങ്ങൾ തോറും വിഭിന്നങ്ങളായ രീതിയിൽ നിലനിൽക്കുന്നുണ്ട്. നൂറ്റാണ്ടുകൾകൊണ്ട് ഉരുവം കൊണ്ട അത്തരം സങ്കല്പങ്ങൾക്കനുയോജ്യമായ തലത്തിലേക്ക് പ്രവേശനം ലഭിക്കാത്ത ഭിന്നശേഷി വിഭാഗക്കാരുടെ സാമൂഹികമൂല്യം ഏറ്റവും താഴെയുള്ള സാമൂഹികശ്രേണിയിലാണ് അടയാളപ്പെടുന്നത്.

വൈകല്യം-വികലാംഗർ തുടങ്ങി ഏറെക്കാലം ഉപയോഗത്തിലുണ്ടായിരുന്ന സംജ്ഞകൾ പോലും സാമൂഹികമായ മുൻധാരണകളെയും വിവേചനബോധത്തെയും ഉൾവഹിക്കുന്നതായി കാണാം. ശാരീരിക-മാനസിക ശേഷിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട നിർവ്വചിക്കപ്പെട്ട കൃത്രിമമായ ഉദാത്തസങ്കല്പങ്ങളിൽ നിന്ന് ഭിന്നരായവരെ സ്ഥാനപ്പെടുത്താൻ ഭിന്നശേഷിയുള്ളവർ എന്ന പ്രയോഗം സാധൂകരിക്കപ്പെട്ടു തുടങ്ങിയത് വൈകല്യം - വികലാംഗർ തുടങ്ങിയ പ്രയോഗങ്ങളുടെ വിവേചനാധിഷ്ഠിതമായ സാമൂഹിക - സാംസ്കാരിക തലങ്ങളെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു തുടങ്ങിയതിനാലാണ്.

ശാരീരികവും ബുദ്ധിപരവുമായ വെല്ലുവിളികൾ അനുഭവിക്കുന്ന വിഭാഗത്തെയാണ് ഭിന്നശേഷിക്കാരായി വിവക്ഷിക്കുന്നത്. സാമൂഹികസമ്മതിയുള്ള സാങ്കല്പിക ഉദാത്താവസ്ഥ ശരീരത്തിനും ബുദ്ധിക്കും ശേഷിയുള്ളവരെ സ്വാഭാവികമനുഷ്യരായും അപരന്മാരെ അസ്വാഭാവികരായും ചാപ്പയടിക്കുന്ന മനുഷ്യവിരുദ്ധത ശാരീരികവൈകല്യം (Disability) എന്ന പ്രയോഗത്തിനുള്ളതിനാൽ ഭിന്നശേഷി (Differently abled) എന്ന നൈതികതയുള്ള പ്രയോഗമാണ് പുതിയ കാലത്ത് ഭിന്നശേഷി അനുഭവങ്ങളെ സൂചിപ്പിക്കുവാൻ ഉപയോഗിച്ചു വരുന്നത്.

ഭിന്നശേഷികളെ അഞ്ചു വിഭാഗമായി ഇന്ത്യൻ സർക്കാർ ഔദ്യോഗികമായി വിഭജിച്ചിട്ടുണ്ട് (R.S. Pandey, Lal Advani: 1995: 15). ഈ വിഭജനപ്രകാരം കാഴ്ച, ശ്രവണ -സംസാരം,ചലനശേഷി, മാനസികശേഷി, നാഡീസംബന്ധം എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചു മേഖലകളിൽ വ്യക്തികൾക്ക് അനുഭവപ്പെടുന്ന പരിമിതികളെയോ അഭാവങ്ങളെയോ ആണ് ഇന്ത്യൻ സർക്കാർ ഔദ്യോഗികമായി ഭിന്നശേഷി അനുഭവങ്ങളായി അംഗീകരിക്കുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ സർക്കാർ നിശ്ചയിച്ച ഈ പട്ടികയ്ക്കു പുറത്തും ധാരാളം ഭിന്നശേഷി അനുഭവങ്ങളുണ്ട്. താഴ്ന്ന കാഴ്ചാശേഷി (Low vision), പഠന വൈകല്യങ്ങൾ (Learning disabilities)

എന്നിവയൊക്കെ അത്തരത്തിൽ പെട്ടവയാണ്. ഭിന്നശേഷികളെന്നെ നിലയിൽ കാലങ്ങളായി സമൂഹം പരിഗണിക്കുന്ന അന്ധത, ബധിരത, മൂകത,ചലനശേഷീപ്രശ്നങ്ങൾ എന്നിവയോടൊപ്പം ഇതര വിഭാഗങ്ങളുംകൂടി ചേരുന്നതോടെ അത്യന്തം ബൃഹത്തും സങ്കീർണ്ണവുമായി ഭിന്നശേഷി - വൈകല്യപരികല്പനകൾ പരിണമിക്കുന്നു.

ശാസ്ത്രപഠനങ്ങളിലും മാനവികപഠനശാഖകളിലും ഭിന്നശേഷിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അന്വേഷണങ്ങൾ സജീവമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലമാണിത്. ശരീരവുമായും ബൗദ്ധികശേഷിയുമായും ബന്ധപ്പെട്ട ഒരവസ്ഥാവിശേഷം എന്ന നിലയിൽമാത്രം ഭിന്നശേഷിയെ കാണാൻ കഴിയാത്ത അവസ്ഥ വന്നിരിക്കുന്നു. രോഗം, ആരോഗ്യം, ഭിന്നശേഷി, ബലഹീനതകൾ തുടങ്ങിയ ശാരീരികവും മാനസികവുമായ സവിശേഷാവസ്ഥകളെ വ്യത്യസ്തങ്ങളായ ജ്ഞാനശാസ്ത്രസമീപനങ്ങളാൽ മനസ്സിലാക്കാനാവുന്നതാണ്. ശരീരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അംഗീകൃതമായ സാമൂഹികധാരണകൾ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ മതം പോലുള്ള സാമൂഹികനിർമ്മിതികളോളം തന്നെ പ്രാധാന്യം ആധുനിക വൈദ്യശാസ്ത്രം, സാമൂഹികശാസ്ത്രം, മന:ശാസ്ത്രം, ജീവശാസ്ത്രം തുടങ്ങിയ വൈജ്ഞാനികമണ്ഡലങ്ങൾക്കുമുണ്ട്. ശരീരത്തിന്റേയും ബൗദ്ധികശേഷിയുടെയും അംഗീകൃതനിലയെക്കുറിച്ചുള്ള സങ്കല്പനങ്ങളും ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള കാഴ്ചപ്പാടുകളും ഉരുവം കൊള്ളുന്നതിനു പിന്നിൽ അങ്ങേയറ്റം വൈവിധ്യപൂർണ്ണമായ സാമൂഹികബലങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നതു കാണാം. ലിംഗപദവി, ജാതി, മതം, വർണ്ണം, വർഗ്ഗം, തൊഴിൽ, ദേശം തുടങ്ങിയ പശ്ചാത്തലങ്ങൾ ആരോഗ്യം, രോഗം, ഭിന്നശേഷി തുടങ്ങിയ അവസ്ഥകളെക്കുറിച്ചുള്ള പൊതുബോധത്തെ നിർമ്മിക്കുന്നതിൽ സാരമായ പങ്കുവഹിക്കുന്നുണ്ട്.

ദേശഭേദങ്ങൾക്കനുസൃതമായി സാംസ്കാരികമായും സാമ്പത്തികമായും രൂപപ്പെടുന്ന ആചാരവിശ്വാസങ്ങളുടെ ഉല്പന്നം കൂടിയാണ് ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾ. സാമൂഹികവിശ്വാസങ്ങളും ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാമൂഹികപ്രയോഗങ്ങളുമാണ് ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വങ്ങളെ പാർശ്വവത്കരിക്കുന്നതിന് ഇടയാക്കുന്നത്. പ്രാചീന മെസപ്പൊട്ടോമിയയിൽ വ്യതിരിക്ത ശരീരത്തോടെ ജനിച്ചു വീഴുന്ന കുഞ്ഞുങ്ങൾ ആപത്തു വരുത്തിവെക്കുമെന്ന വിശ്വാസം പൊതുവെ ഉണ്ടായിരുന്നു. പ്രാചീന സുമേറിയയിലെ ക്യൂണിഫോം രേഖകളിലാണ് ഇത്തരത്തിലുള്ള വിശ്വാസങ്ങൾ മുദ്രിതമായിരിക്കുന്നത്. “രാജകൊട്ടാരത്തിലെ ഒരു വനിത ബധിര ശിശുവിന് ജന്മം നൽകിയാൽ രാജാവിന്റെ അധികാരം നഷ്ടമാകുമെന്നും ഒരു വീട്ടിൽ കുള്ളന്റെ ജനനം

നടന്നാൽ ആ വീട് തകർന്നു പോവുമെന്നും മുടന്തന് ജന്മം നൽകുന്ന ഗൃഹത്തിലെ നാഥൻ ദു:ഖമനുഭവിക്കേണ്ടി വരും (Leichty Eric 2006: 88) എന്നും മറ്റുമുള്ള വിശ്വാസങ്ങൾ ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾക്കുമേൽ ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന പാപം,തിന്മ തുടങ്ങിയ മൂല്യസങ്കല്പങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെടുത്തി ചർച്ച ചെയ്യേണ്ടതാണ്. പുണ്യപാപങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള സാമ്പ്രദായിക ധാരണകളിൽ നിന്നാണ് ഇത്തരം വിശ്വാസങ്ങൾ രൂപം കൊള്ളുന്നത്. പാപകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്ത വ്യക്തികളുടെ തിന്മയുടെ പ്രതിഫലമായി ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളെ മതങ്ങൾ പൊതുവെ പരിഗണിക്കുന്നതു കാണാം.

ആദ്യകാലറോമിൽ ശാരീരികമായ വ്യതിയാനങ്ങളോടെയുള്ള കുഞ്ഞു ജനിച്ചാൽ അയൽക്കാരായ അഞ്ചു പേരെ കാണിച്ച് അവരെ കുഞ്ഞിന്റെ വ്യത്യസ്താവസ്ഥ ബോധ്യപ്പെടുത്തിയ ശേഷം കൊന്നുകളയാൻ കുഞ്ഞിന്റെ പിതാവിന് അധികാരമുണ്ടായിരുന്നു (Canon Robert 1911: 27). ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വങ്ങളെ അപൂർണ്ണതയുടെയും പാപത്തിന്റെയും തിന്മയുടെയും പൈശാചികതയുടെയും പ്രതീകമായി കാണുകയും സുഗമമായ സാമൂഹികക്രമത്തിന് തടസ്സമാകുന്ന സങ്കീർണ്ണപ്രതിഭാസമായി വിലയിരുത്തുകയും ചെയ്യുക പതിവാണ്. ഇത്തരം തീർപ്പുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഭിന്നശേഷിയെ സംബന്ധിച്ച നിഷേധാത്മകമായ വിശ്വാസങ്ങൾ വിവിധ ദേശങ്ങളിൽ രൂപം കൊള്ളുകയും പുണ്യ-പാപ-കർമ്മ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ആവിർഭവിക്കുകയും വ്യാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

മനുസ്മൃതിയിൽ സ്വത്തവകാശം കൈമാറുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഭിന്നശാരീരികപ്രകൃതിയുള്ളയാൾ സ്വത്തവകാശത്തിന് അർഹനല്ലെന്ന് വിധിയുണ്ട്. “ഷണ്ഡൻമാരും അധഃകൃതരും അന്ധത, ബധിരത, ഭ്രാന്ത്, മൂകത, ബുദ്ധിവൈകല്യം എന്നിവ ബാധിച്ചവരും സ്വത്തിനർഹരല്ല.” (Wendy Doniger 1991: 220) എന്ന മനുവിന്റെ വാദം ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളെ സാമ്പത്തിക ഘടകങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെടുത്തി രൂപപ്പെടുത്തിയ വിവേചനങ്ങളെയാണ് പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നത്. മതവും ഭരണകൂടവും സാമൂഹികസ്ഥാപനങ്ങളും ഒന്നായി ചേർന്നുകൊണ്ട് വ്യക്തികൾക്കുമേൽ നടത്തുന്ന പുറംതള്ളൽ പ്രക്രിയയുടെ സൂക്ഷ്മ സ്വഭാവമാണ് ഇവിടെ വെളിവാകുന്നത്.

ശേഷി/ഭിന്നശേഷി എന്നീ സങ്കല്പങ്ങളെ വേർതിരിക്കുക ആയാസകരമാണ്. ശാരീരികവും ബൗദ്ധികവുമായ ശേഷികൾക്ക് എല്ലാ സമൂഹങ്ങളിലും സാങ്കല്പികമായ നിലവാരസൂചിക സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ സാങ്കല്പികനിലവാരത്തിൽനിന്ന് വ്യതിചലിക്കുന്ന ജീവിതാവസ്ഥകളുള്ളവരെയാണ് സമൂഹം ഭിന്നശേഷി കർതൃത്വങ്ങളായി പരിഗണിക്കുന്നത്. വ്യത്യസ്ത സമൂഹങ്ങളും

സംസ്കാരങ്ങളും വേറിട്ട മാനദണ്ഡങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചായിരിക്കും ഭിന്നശേഷിയെ നിർവ്വചിക്കുന്നത്. ഇങ്ങനെ വരുമ്പോൾ നിർവ്വചിക്കുവാൻ പ്രയാസകരവും സങ്കീർണ്ണവും ബഹുമുഖവുമായ സങ്കല്പനമായി ഭിന്നശേഷിയവസ്ഥ പരിണമിക്കുന്നു.

ഒരു സമൂഹത്തിൽ സാധാരണം (Normal) എന്നു കരുതപ്പെടുന്ന ഒരു കാര്യം/ അവസ്ഥ മറ്റൊരു സമൂഹത്തിൽ അസാധാരണം (Abnormal) ആയി പരിഗണിക്കപ്പെട്ടേക്കാം. വ്യക്തിയുടെ ശാരീരിക ബൗദ്ധിക വ്യതിയാനങ്ങളെ അപൂർണ്ണമെന്നും അസ്വാഭാവികമെന്നും സമൂഹം വിലയിരുത്തുന്നത് അതത് സമൂഹത്തിന് ശരീരത്തേയും ബൗദ്ധികശേഷിയേയും കുറിച്ചുള്ള തീർപ്പുകളുടെ പുറത്താണ്. ഓരോ സമൂഹവും ശരീരത്തേയും ബൗദ്ധികശേഷിയേയും സംബന്ധിച്ച സ്വാഭാവികം/അസ്വാഭാവികം എന്ന ദ്വന്ദ്വങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിൽ എത്തിച്ചേരുന്നത് ഇപ്രകാരം മുൻകൂട്ടി നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട സാമൂഹികനിലപാടുകൾക്കനുസൃതമായാണ്. സാമൂഹികവും സാംസ്കാരികവുമായ താല്പര്യങ്ങളുടെ വൈജാത്യങ്ങൾ ഭിന്നശേഷികളെക്കുറിച്ചുള്ള വ്യത്യസ്ത നിലപാടുകൾ വിവിധ സമൂഹങ്ങൾക്കിടയിൽ രൂപപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇന്ത്യൻ പൊതുസമൂഹത്തിൽ പരമ്പരാഗതമായി ഭിന്നശേഷി സവിശേഷതകളായി പരിഗണിക്കപ്പെടാത്ത താഴ്ന്ന കാഴ്ചശേഷി, പഠനവൈകല്യങ്ങൾ, അപസ്മാരം (Epilepsy), നാഡീരോഗജന്യമായ വൈകാരിക വിലക്ഷണപ്രശ്നങ്ങൾ (Neuro based emotional disturbance) എന്നിവയൊക്കെ പല പടിഞ്ഞാറൻ രാജ്യങ്ങളിലും ഭിന്നശേഷികളായി പരിഗണിക്കപ്പെടുകയും ഭിന്നശേഷിവ്യക്തിത്വങ്ങൾക്കുള്ള സാമൂഹിക സുരക്ഷാപദ്ധതികളുടെ ഗുണഫലങ്ങൾ അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. (ആർ. എസ്. പാണ്ഡെ & ലാൽ അഡ്വാനി 1995: 15) ഭിന്നശേഷി എന്ന സങ്കല്പനത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ വ്യത്യസ്ത സമൂഹങ്ങൾക്കുള്ള വ്യതിരിക്തവും നിർണ്ണായകവുമായ സ്വാധീനത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്ന അറിവാണിത്. സാമൂഹികമായ നിർമ്മിതിയാണ് ഭിന്നശേഷി എന്ന് തിരിച്ചറിയപ്പെടുന്ന സന്ദർഭം. ശാരീരികവും ബൗദ്ധികവുമായ സവിശേഷാവസ്ഥകളെക്കുറിച്ചുള്ള സാമൂഹികധാരണകൾ രൂപപ്പെടുന്നത് എങ്ങനെയെന്ന് അന്വേഷിക്കുന്നത് ഭിന്നശേഷിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാമൂഹികധാരണകളുടെ നിർമ്മിതിയും ഊന്നലുകളും ചരിത്രപരമായി തിരിച്ചറിയാൻ സഹായകരമാവും.

സാമൂഹികഘടനയുടെ സ്വഭാവമനുസരിച്ച് വ്യക്തികളിൽ നിക്ഷിപ്തമായിട്ടുള്ള കർത്തവ്യം നിറവേറ്റാനുള്ള ശേഷിയാണ് ആരോഗ്യം. "ഒരു വ്യക്തിയെ അയാളുടെ പ്രധാന ജീവിതവൃത്തികളിൽ നിന്ന് ഏതെങ്കിലും ശാരീരികവും ബുദ്ധിപരവുമായ ദൗർബല്യങ്ങൾ/അഭാവങ്ങൾ പരിമിതപ്പെടുത്തുന്നുവെങ്കിൽ

അയാൾക്ക് ഭിന്നശേഷിയുള്ളതായി കണക്കാക്കാം" (ബെന്നറ്റ് ടോണി 2005: 87) എന്ന നിർവ്വചനം ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള വൈദ്യശാസ്ത്രവിചാരങ്ങളെ അഭിസംബോധന ചെയ്യുന്ന ഒന്നാണ്.

സാധാരണയായി ശാരീരികമായോ ബുദ്ധിപരമായോ ഉണ്ടാകുന്ന ഏതെങ്കിലും ശേഷിക്കുറവിനെയോ അഭാവത്തെയോ ആണ് ഭിന്നശേഷി എന്ന് അടയാളപ്പെടുത്താറുള്ളത്. ലളിതമായി ഇങ്ങനെ പറയാമെങ്കിലും ഭിന്നശേഷി എന്ന സാങ്കേതികസംജ്ഞയുടെ ആഴങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്ന നിർവ്വചനങ്ങൾ വളരെയുണ്ട്. 'പെഴ്സ്പക്ടീവ് ഇൻ ഡിസ്എബിലിറ്റി ആൻഡ് റീ ഹാബിലിറ്റേഷൻ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഭിന്നശേഷിയെ ഇങ്ങനെ നിർവ്വചിച്ചു കാണുന്നു: "ഏതെങ്കിലും വിധത്തിലുള്ള അസുഖങ്ങളാലോ അപകടത്താലോ ജനിതക തകരാറുകളാലോ താല്ക്കാലികമായോ സ്ഥിരമായോ മനുഷ്യശേഷി (Ability) കൾക്ക് സംഭവിക്കുന്ന അഭാവത്തെയോ പരിമിതിയെയോ വൈകല്യമെന്നു വിളിക്കാം (ആർ.എസ്. പാണ്ഡെ & ലാൽ അഡ്വാനി 1995: 11). ഭിന്നശേഷിയെ വൈദ്യശാസ്ത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ശാരീരികമായ ഒരു ന്യൂനതയായാണ് ഈ നിർവ്വചനം കാണുന്നത്. മനുഷ്യശേഷികളുടെ വ്യതിയാന കാരണം ശരീരാധിഷ്ഠിതമാണെന്ന നിലപാടാണ് ഇവിടെയുള്ളത്.

യഥാർത്ഥത്തിൽ എല്ലാ മനുഷ്യരും ശേഷികളുടെ കാര്യത്തിൽ വ്യത്യസ്തരാണ്. ഓരോരുത്തർക്കും ശാരീരിക- ബൗദ്ധിക ശേഷികൾ ഭിന്നമാണ്. ശാരീരിക- ബൗദ്ധിക പൂർണ്ണത എന്നത് ഒരു സങ്കല്പം മാത്രമാണ്. എല്ലാവർക്കും ശാരീരികവും ബുദ്ധിപരവുമായ പരിമിതികളുണ്ട്. ഈയർത്ഥത്തിൽ എല്ലാവരും ഭിന്നശേഷിക്കാരാണെന്നു കാണാം.

ഇന്ത്യയിൽ ഭിന്നശേഷിക്കാരുടെ എണ്ണവും തരവും കണ്ടെത്താൻ സഹായകരമായ രണ്ട് സ്രോതസ്സുകളാണ് സെൻസസ് റിപ്പോർട്ടും നാഷണൽ സാമ്പിൾ സർവേ റിപ്പോർട്ടും (NSS). എൻ.എസ്.എസ്. പതിനൊന്നു വർഷം കൂടുമ്പോഴാണ് ഭിന്നശേഷി സർവ്വേ നടത്തുന്നത്. ഈ സർവ്വേകൾക്കായി ഔദ്യോഗികമായി തയ്യാർ ചെയ്ത ഭിന്നശേഷി നിർവ്വചനങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്. എൻ.എസ്.എസിന്റെ അൻപത്തി എട്ടാമത് സർവ്വേ 2002-ൽ നടന്നപ്പോൾ ഉപയോഗിച്ച ഭിന്നശേഷി നിർവ്വചനം ഇപ്രകാരമാണ്, "സാധാരണ വ്യക്തിയായി പരിഗണിക്കപ്പെടുന്ന ഒരാൾക്ക് ചെയ്യാൻ കഴിയുന്ന പ്രവൃത്തികളിൽ നിന്നും ഒരാളെ തടയുന്ന ശാരീരിക പരിമിതിക്കോ അഭാവത്തിനോ വൈകല്യം എന്നു പറയാം (സോഫി മിത്ര & ഉഷ സാംബമൂർത്തി 2006: 38). ഔദ്യോഗികമായ ഈ ഭിന്നശേഷി നിർവ്വചനപരിധിക്കകത്തുള്ളവരാണ് 2002 ലെ സർവ്വേയിൽ ഭിന്നശേഷിക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെട്ടത്. ഭിന്നശേഷിയെ

ശാരീരികശേഷിയുമായി മാത്രം ബന്ധപ്പെടുത്തിയാണ് ഈ നിർവ്വചനം എന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. ശരീരശേഷി–പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള ശേഷി ഇവക്കാണിവിടെ ഊന്നൽ ലഭിക്കുന്നത്.

ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ ജനറൽ അസംബ്ലി 1992 ഡിസംബർ മൂന്നിന് ഭിന്നശേഷിക്കാരുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനു വേണ്ടി ഭിന്നശേഷി അവകാശ ബിൽ പാസാക്കുകയുണ്ടായി. പ്രസ്തുത ബില്ലിൽ ഭിന്നശേഷിയെ വളരെ ലളിതവും പ്രസക്തവുമായി നിർവ്വചിച്ചിരിക്കുന്നു. “സവിശേഷമായ ഒരു അഭാവമോ പരിമിതിയോ മൂലം സമൂഹത്തിലെ മറ്റുള്ളവർ അനുഭവിക്കുന്ന അവസരങ്ങളിൽ നിന്ന് ഭിന്നകർതൃത്വങ്ങളെ തടയുന്ന അവസ്ഥയെയാണ് വൈകല്യം എന്നു പറയുന്നത്” (Bill of the rights of disabled 1992: 33). ഭിന്നശേഷീതന്മകളെ സാമൂഹികമായ തലത്തിൽനിന്നു നോക്കി കാണുന്ന ഒരു നിർവ്വചനമാണ് ഐക്യരാഷ്ട്രസഭ കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. അവസരങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നതിൽ മറ്റുള്ളവരുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോഴുള്ള തടസ്സവും പരിമിതിയും ഭിന്നശേഷിയെ സാമൂഹികപ്രശ്നമായി പരിഗണിക്കുവാൻ കാരണമാകുന്നു.

ഭിന്നശേഷി പഠനരംഗത്തെ പ്രമുഖനായ സാഡ് നാഗിയുടെ നിർവ്വചനം ശ്രദ്ധേയമാണ്, “ഒരു സവിശേഷ സാമൂഹിക സാഹചര്യത്തിനകത്തുള്ള വ്യക്തിയിൽ നിന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്ന പ്രവൃത്തി, കടമ എന്നിവ വേണ്ടവിധം പ്രകടിപ്പിക്കാൻ കഴിവില്ലാതെയാക്കുന്ന പരിമിതിക്കോ അശക്തിക്കോ വൈകല്യം എന്നു പറയാം” (സാഡ് എസ്. നാഗി 1981: 33) എന്നാണ് നാഗിയുടെ നിർവചനം. ഭിന്നശേഷിജീവിതം ഒരു സവിശേഷ മൂല്യവ്യവസ്ഥ പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്ന് ഒരാളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുന്ന അനുഭവമായി മാറുകയാണെന്നാണ് നാഗി പറയുന്നത്.ശാരീരികമായ പരിമിതി എന്നതിനേക്കാൾ സാമൂഹികമായ തടസ്സങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്ന പരിമിതി എന്ന നിലയിലാണ് നാഗി ഭിന്നശേഷിയെ വീക്ഷിക്കുന്നതെന്നു കാണാം.

മേൽ ഉദ്ധരിച്ചിരിക്കുന്ന നിർവ്വചനങ്ങളിൽ നിന്ന് ഭിന്നശേഷി എന്ന വ്യവഹാരത്തെ നിർവ്വചിക്കുന്നതിൽ വ്യത്യസ്ത മാതൃകകളുടെ സമീപനങ്ങൾ കാണാം. ഭിന്നശേഷിയെ കൃത്യമായി നിർവ്വചിക്കാനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ വ്യത്യസ്ത നിർവ്വചന മാതൃകകളെ രൂപപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. വൈദ്യശാസ്ത്ര മാതൃക (Medical model), സാമൂഹിക മാതൃക (Social model), എന്നിവയാണ് പ്രധാന നിർവ്വചന മാതൃകകൾ. സദാചാര മാതൃക (Moral model), വിദ്യാഭ്യാസ മാതൃക (Educational model), തൊഴിൽ മാതൃക (Labour model), സാമ്പത്തിക മാതൃക

(Economic model) തുടങ്ങിയ നിർവ്വചന മാതൃകകൾ നിലവിലുണ്ടെങ്കിലും ഭിന്നശേഷി പഠനങ്ങളിൽ പൊതുവെ പരിഗണിക്കപ്പെട്ടു വരുന്നത് വൈദ്യശാസ്ത്ര മാതൃകയും സാമൂഹിക മാതൃകയുമാണ്. ഭിന്നശേഷിയെ നിർവ്വചിക്കുകയും വിലയിരുത്തുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ വിഭിന്നങ്ങളായ കാഴ്ചപ്പാടുകളാണ് ഈ രണ്ട് മാതൃകകൾ അവതരിപ്പിക്കുന്നത്.

വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃക

വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃകയനുസരിച്ചുള്ള ഭിന്നശേഷി നിർവ്വചനങ്ങൾ പ്രകാരം ഭിന്നശേഷി രോഗം മൂലമോ ശാരീരിക അവശത മൂലമോ പരിക്കുമൂലമോ ഉണ്ടാകുന്ന ശരീരാധിഷ്ഠിതമായ അവസ്ഥയാണ്. ശാരീരികപ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ശേഷിയുടെ കാര്യത്തിൽ വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃക ഊന്നൽ നൽകുകയും ചികിൽസയും പരിചരണവും വഴി ശാരീരികഭ്രംശങ്ങൾ ചികിൽസാവിധികളുടെ സഹായത്തോടെ പരിഹരിക്കാനാവും എന്നു കരുതുകയും ചെയ്യുന്നു. ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വം രൂപപ്പെടുവാനുള്ള കാരണങ്ങളെ വൈദ്യശാസ്ത്രദൃഷ്ടിയിലൂടെ കണ്ടെത്തി ചികിത്സാവിധികളുടെ സഹായത്തോടെ പ്രശ്നാവസ്ഥയെ പരിഹരിക്കുകയാണ് ഈ മാതൃകയുടെ പ്രവർത്തനരീതി. ഭിന്നശേഷി അവസ്ഥകളെ കേവലം വൈദ്യശാസ്ത്രപ്രശ്നമായി മാത്രം കാണുന്ന ഈ മാതൃക ശാരീരിക ഭ്രംശങ്ങളേയും ബൗദ്ധികശേഷി വ്യതിയാനങ്ങളേയും ശരീരത്തേയും ബാധിക്കുന്ന രോഗങ്ങളായാണ് പരിഗണിക്കുന്നത്. ഭിന്നശേഷീതന്മകൾ നേരിടുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ ഭിന്നശേഷിയെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിനും ചികിത്സിക്കുന്നതിനുമാണ് വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃക ശ്രദ്ധിക്കുന്നത്. ശാരീരിക- ബൗദ്ധിക വ്യതിയാനങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്ന ഫലങ്ങളെക്കാൾ അവയുടെ കാരണങ്ങളിലാണ് ഈ മാതൃക ഊന്നുന്നത് (AItman B M 2001 : 36)

സാമൂഹ്യമാതൃക

സാമൂഹ്യമാതൃക ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും സാമൂഹ്യനിർമ്മിതിയായി (Social construct) കാണുകയും മനുഷ്യാവകാശപ്രശ്നമായി മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ സവിശേഷമാതൃക ഒരാളുടെ സാമൂഹികനിലവാരത്തെ അസന്തുലിതപ്പെടുത്തുന്ന ശാരീരിക-ബൗദ്ധികശേഷിയുടെ വ്യതിരിക്തതയെയാണ് ഭിന്നശേഷിയായി മനസ്സിലാക്കുന്നത്. ഈ സവിശേഷ വ്യതിരിക്തത മൂലം വ്യക്തിക്ക് മറ്റുള്ളവരെപ്പോലെ സമൂഹത്തിൽ ഇടപെടൽശേഷി കൈവരിക്കാൻ സാധ്യതയില്ലാതാകുകയോ പരിമിതപ്പെടുകയോ ചെയ്യുന്നു. വ്യക്തിയുടെ ആവശ്യങ്ങളേയും അവകാശങ്ങളേയും സംരക്ഷിക്കുന്നതിൽ സമൂഹത്തിനു

നേരിട്ട പരാജയമാണ് ഭിന്നശേഷിയവസ്ഥ സൃഷ്ടിക്കുന്നതെന്നാണ് സാമൂഹ്യമാതൃകയുടെ നിലപാട്. ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള സാമൂഹ്യമാതൃക പ്രകാരമുള്ള ശ്രദ്ധേയമായ വിലയിരുത്തൽ ഇങ്ങനെയാണ്, " മനുഷ്യനും അവന്റെ പരിതഃസ്ഥിതിയും തമ്മിലുള്ള ചലനാത്മകമായ പരസ്പരവ്യവഹാരത്തിന്റെ ഉല്പന്നമായി വൈകല്യത്തെ കാണുമ്പോൾ സമൂഹം, സംസ്കാരം, സമ്പത്ത്, രാഷ്ട്രീയം തുടങ്ങിയ വിശാലഭൂമികകളിലേക്ക് ഭിന്നശേഷിയനുഭവത്തിന്റെ പ്രശ്നപരിസരം മാറുന്നു" (Harlan hahn 1984 : 11). വ്യക്തിയേക്കാൾ സമൂഹത്തിന് ഊന്നൽ നല്കുന്ന സവിശേഷത ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ നിലപാടിൽ കാണാം. ഈ വീക്ഷണപ്രകാരം ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾ അടിസ്ഥാനപരമായി വികലമായ സാമൂഹ്യ സംവിധാനത്തിന്റെയും പരിതഃസ്ഥിതിയുടേയും പരിണിതഫലമാണ്.വികലമായ സാമൂഹ്യസംവിധാനത്തിന്റെ കാരണങ്ങളിൽ പ്രധാനം സാമൂഹികാസമത്വവും ദാരിദ്ര്യവുമാണ്. ദാരിദ്ര്യവും അസമത്വവും ഇല്ലാതാകുന്ന ഒരു ലോകത്തേ ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾ ഇല്ലാതാകൂ. ഭിന്നശേഷി ജീവിതാനുഭവങ്ങളെ സാമൂഹ്യസൃഷ്ടിയായി അംഗീകരിക്കുന്ന നിർവ്വചനങ്ങൾ സമൂലമായ സാമൂഹ്യപരിണാമം ഒഴിച്ചുകൂടാനാവാത്തതാണെന്നതിന്റെ സൂചകങ്ങളായാണ് ഭിന്നശേഷിജീവിതങ്ങളെ കാണുന്നത്.

വികലാംഗക്ഷേമത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സങ്കല്പങ്ങളുടെ ഭാഗമായി സ്വാതന്ത്ര്യാനന്തരം വൈദ്യശാസ്ത്രമാതൃകപ്രകാരമുള്ള അനുകമ്പാധിഷ്ഠിത ഭിന്നശേഷി നയങ്ങളാണ് ഇന്ത്യയിൽ നടപ്പാക്കിയത്. ഇതിന്റെ ഫലമായി പിൽക്കാലത്ത് ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളുമായി അഗാധമായി ബന്ധപ്പെട്ട ദാരിദ്ര്യം, സാമൂഹികമായ അകറ്റി നിർത്തൽ തുടങ്ങിയ പ്രശ്നങ്ങളെ അഭിമുഖീകരിക്കുവാൻ സർക്കാർ നയങ്ങൾക്ക് വേണ്ടവിധം സാധിച്ചില്ല. വൈകല്യം രോഗമാണെന്നും അത് ചികിത്സകൊണ്ടും പുനരധിവാസം കൊണ്ടും പരിഹാരം തേടേണ്ടതുമാണെന്ന ചിന്തക്കാണ് പ്രാമുഖ്യം കിട്ടിയത്. ഇത്തരത്തിലുള്ള കാഴ്ചപ്പാടുകൾ ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വങ്ങൾക്ക് അവസരസമത്വം നടപ്പാക്കുന്നതിന് തടസ്സമായി. അടുത്ത കാലത്ത് ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളെ സാമൂഹ്യനിർമ്മിതിയായി കാണുകയും ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വമുള്ളവരുടെ അവകാശങ്ങൾക്ക് പ്രാധാന്യം നൽകുകയും ചെയ്യുന്ന സാമൂഹ്യ മാതൃകയെ മുൻനിർത്തിയുള്ള വ്യവഹാരങ്ങൾക്ക് ഇന്ത്യയിൽ സ്വീകാര്യത ലഭിച്ചു തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളെ അഭിസംബോധന ചെയ്യുന്ന ഇന്ത്യൻ നയങ്ങൾ വൈദ്യശാസ്ത്ര സാമൂഹികമാതൃകകളുടെ സമന്വയമായി പരിണമിക്കുകയും ചെയ്തു തുടങ്ങിയതായി കാണാം.

ഭിന്നശേഷിയെ സംബന്ധിച്ച നിർവ്വചനങ്ങൾ വിശാലമായ അർത്ഥത്തിൽ ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങൾ ഒരു സാമൂഹിക നിർമ്മിതിയാണെന്ന

യാഥാർത്ഥ്യത്തെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നു. ഏറിയ പങ്കു ജനങ്ങളും വിശ്വസിക്കുന്നത് വൈകല്യമെന്നു വ്യവഹരിക്കപ്പെടുന്ന അനുഭവങ്ങളെയും അങ്ങനെയല്ലാത്ത അനുഭവങ്ങളെയും കുറിച്ച് തങ്ങൾക്ക് വ്യക്തമായ ധാരണയുണ്ടെന്നാണ്. ഒരു ചാപത്തിന്റെ രണ്ടറ്റത്തുമായി ഭിന്നശേഷിയനുഭവമുള്ളവരേയും ശാരീരികവും ബുദ്ധിപരവുമായി പൂർണ്ണരെന്ന് കരുതുന്നവരേയും സങ്കല്പിക്കാനാവുമെങ്കിൽ ഭിന്നശേഷിജീവിതവും സാമൂഹ്യാംഗീകാരമുള്ള സാധാരണജീവിതവും അനായാസമായി വേർതിരിക്കാനായേനെ. എന്നാൽ ഈ സങ്കല്പത്തിന്റെ മധ്യഭാഗം അതിബൃഹത്തും സന്ദേഹപൂർണ്ണവുമായ ഒന്നാണ്. ഒരു സമൂഹത്തിന് കാഴ്ചയില്ലായ്മയെ, കേൾവിശേഷിയില്ലായ്മയെ സ്പഷ്ടമായി കാഴ്ചയിൽനിന്നും കേൾവിയിൽനിന്നും വേർതിരിക്കുക അത്ര അനായാസകരമല്ല. കണ്ണടയുടെയും ശ്രവണസഹായിയുടെയും ശേഷി പരിഗണിക്കുമ്പോൾ വൈകല്യമെന്ന് സമൂഹം കരുതുന്ന അനുഭവങ്ങൾ തുലോം തുച്ഛമാവുന്നു. ചില ഭിന്നശേഷി സവിശേഷതകൾ കടുത്ത സാമൂഹിക അപമാനം നേരിടേണ്ടി വരുമ്പോൾ ചില സവിശേഷ വ്യതിരിക്തതകൾ അത്രക്ക് തന്നെ അവക്ക് കാരണമാവുന്നില്ല.

ഭിന്നശേഷിയനുഭവങ്ങളിൽ ചിലതിനെ പൊതുസമൂഹം ഭിന്നശേഷിയായി അംഗീകരിക്കുമ്പോൾ ചില അനുഭവങ്ങളെ അങ്ങനെ പരിഗണിക്കുന്നേയില്ല. കാഴ്ചക്കുറവിന് കണ്ണടവെക്കുന്നയാളെക്കാൾ കേൾവിക്കുറവിന് ശ്രവണസഹായി ഉപയോഗിക്കുന്നയാളെയാണ് ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വമായി പൊതുബോധം മനസ്സിലാക്കുന്നത്. കുള്ളന്മാരായ ആളുകളെ ചില സമൂഹങ്ങൾ ഭിന്നശേഷിവ്യക്തികളായി കരുതുമ്പോൾ ചില സമൂഹങ്ങൾ ആ സവിശേഷാവസ്ഥയെ സ്വാഭാവികമായി കരുതുന്നു. ഭിന്നശേഷിയെക്കുറിച്ചുള്ള തര-തമഭേദങ്ങൾ സമൂഹങ്ങളും സംസ്കാരങ്ങളും തോറും അത്യന്തം ഭിന്നമാവുന്നത് ഭിന്നശേഷി എന്ന സംജ്ഞയുടെ കൃത്യതയെക്കുറിച്ചുള്ള സന്ദേഹങ്ങൾക്ക് വഴിവെക്കുകയും ഭിന്നശേഷിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അന്വേഷണങ്ങളെ സങ്കീർണ്ണമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്.

ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വങ്ങൾ നേരിടേണ്ടി വരുന്ന സാമൂഹികവിലക്ക്, അപമാനം എന്നിവയെ ഭയന്ന് ഭിന്നാനുഭവമുള്ള പലരും തങ്ങളുടെ വ്യതിരിക്താനുഭവങ്ങളെ മറച്ചുപിടിക്കാൻ ശ്രമിക്കാറുണ്ട്. ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വമാണെന്ന് മറ്റുള്ളവർ തിരിച്ചറിഞ്ഞാൽ വികലാംഗർ എന്ന കാഴ്ചപ്പാടോടെയാണ് പിന്നീട് ആ വ്യക്തിയെ സമൂഹം നോക്കിക്കാണുക. അതിനാൽ ഭിന്നാനുഭവങ്ങൾ ഉള്ളവർ ആവുംവിധം ആ അനുഭവങ്ങളെ മറച്ചുപിടിക്കാറുണ്ട്. കേൾവിക്കുറവും കാഴ്ചക്കുറവും സങ്കീർണ്ണമായ നിലയിലെത്തിയാലേ പലരും സവിശേഷമായ ആ ശാരീരികാവസ്ഥയെ അംഗീകരിക്കാറുള്ളൂ.

പൊതുസമൂഹം അസ്വാഭാവികമെന്ന് വിധിയെഴുതുന്ന തരം സവിശേഷതകളോടെ ജന്മമെടുക്കുന്ന കുഞ്ഞുങ്ങളെ മറ്റുള്ളവരുടെ സംശയങ്ങളിൽ നിന്നും കൺവെട്ടത്തുനിന്നും അകലെ നിർത്താൻ മാതാപിതാക്കൾ ശ്രമിക്കുന്നത് ഇത്തരം സാമൂഹികവിവേചനം ഭയന്നാണ്. ശാരീരികവും ബുദ്ധിപരവുമായ വ്യത്യാസങ്ങൾ സ്വാഭാവികമായി കാണുന്ന ഒരു സാമൂഹികാവസ്ഥ നിലവിൽ വന്നാലേ ഭിന്നശേഷി വ്യക്തിത്വങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്ന അപമാനബോധവും സാമൂഹികമായ ഉച്ചനീചത്വവും അവസാനിക്കൂ. വ്യതിയാനങ്ങളെ വൈകല്യങ്ങൾ എന്നു മുദ്രയടിക്കാതെ എല്ലാ മനുഷ്യരെയും സമൂഹനിർമ്മാണത്തിലെ പങ്കാളികളാക്കുക എന്ന മാനവികബോധം സമൂഹം ഒന്നടങ്കം കൈവരിച്ചെങ്കിലേ മനുഷ്യരെ വൈകല്യങ്ങൾ ഉള്ളവരെന്നും ഇല്ലാത്തവരെന്നുമുള്ള വിഭജനങ്ങളിൽ നിന്ന് മോചിപ്പിക്കാനാവൂ.

റഫറൻസ്

1. Altman B. M., Disability: Definitions, models, classification schemes and applications, Handbook of disability studies, Sage publications, Delhi, 2001
2. Bennet Tonny, Gross berg Lawrence, Moris Meghan, New keywords: A revised vocabulary of culture and society, Black welly publishing, USA, 2005
3. Bill of the rights of disabled - UN Decade of disability persons - 1983-1992, world programme of action concerning disabled persons, New York, 1992
4. Canon Robert, The History of Rome, J.M. Dent and Sons, New York, 1911
5. Harlan Hahn, The issue of equality: europian perceptions of employment policy and disabled persons, world rehabilitation fund, New York, 1984
6. Leichty Eric, The Omen series of Sumeria, The Encyclopedia of disability (Ed.), Gary-L-Albrecht, Sage publications, Delhi, 2006
7. Mithra Sophie, Moorthi Ushasamba, Disability estimates in India - what the NSS and Census tell us, EPW Vol : 4l, Issue:38, 2006
8. Pandey R. S., Advani Lal, Perspective in disability and rehabilitation, Vikas publishing house, Delhi, 1995
9. Saad - S- Nagi, Concept and measurement of disability, Berokwitz, Free Press, New York, 1981
10. Wendy Doniger, Brain k. Smith (Trans.), The Laws of Manu, Penguin Books, New Delhi, 1991

stalindas77@gmail.com